

Pető Imre

NIMRÓD ÉS FIAI

Szeretettel küldöm ez írást kedves Barátaimnak, tisztelt Olvasóimnak, azt remélve, hogy témája és mondanivalója mindünket egyformán érint. Titkon és bevallottan is egyek vagyunk, egyként és mindannyian: Nimród fiai. Aki nem vallja még magáénak ezt az ősi, mitikus családot, őt is megszólítjuk, hogy megértessük velük is: nekünk kellene az ősi mesék megtartó-erősítő élményei, és azon vagyunk, hogy megőrizzük örökölt értékeinket.

Amiről írok, se nem fantasztikus, se nem kolosszális. Az ilyen szavak itt kiüresednek, érvényüket veszítik. Itt és most valóságos, nagy dolgokról lesz szó! Szeretnék vele örömet szerezni, szeretettel.

BEVEZETÉS

Elismerem, nehezen indul ez az írás, kerülgetem, mert forró is a téma, messzire vivő is. Letisztítás végett kaptam egy gyűjtőtől ezeket az apró darabokat, de a cseréptál közepén fekvő lemez a tisztítása során „hozzám nőt”, és nem volt készségem visszaszolgáltatni. Megegyeztünk az illetővel, és később a többi is az enyém lett. Fő érvem volt a nálam ragadásnak, hogy szeretném egyengetni további sorsukat.

Sikerült elérnem az árnyalt diplomáciával, hogy megtudjam, ki a tárgyak megtalálója, ezután sietve nyomába szegődtem a történetnek. Azóta gondosan letisztítottam, és egyengetem e szántóföldi „keresős leletek” sorsát, a megismerés és elismerés útjain. (Van még mondanivalóm az előbb

említett jelenségről, a későbbi írásokban erre visszatérek majd.)

E tárgyakat látták már kiváló emberek, és fogják látni még mások is, hogy feltáruljon eme apróságok története, megismerjük értéküket, és ezzel új fényeket-színeket kapjon művelődéstörténetünk is a megismerés folyamatában. Tudom, sajnos kilószámra gyűjtenek össze naponta hasonlókat szerte az országban. Itt és most azonban szerencsénk volt. Hat gramm itthon maradt ezekből a kilókból. Ha írok ezekről, még ne várjanak kiegyensúlyozott alapos szakmai tájékoztatást, de később szeretném megszólaltatni az illető szakmák képviselőit. Tegyük hozzá – a saját szerepemet illetően is – a megismerésben legalább annyira érdekes a kérdés, a kétely, a melléfogás, mint az objektív válasz. Megérti a T. Olvasó, hogy itt nincsen tárgyilagosság. Az értelmet is modulálja a meglepetés, a rendkívüli élmény hullámverése. De hogy ne szédüljünk bele azonnal egy száguldó gondolatfolyamba és érzelemzuhatagba, kezdjük az élménybeszámoló sorrendjét az olyan apró részletekkel, melyek a lemez letisztítása során megragadtak.

A HUN-MAGYAR OROSZLÁN FARKA

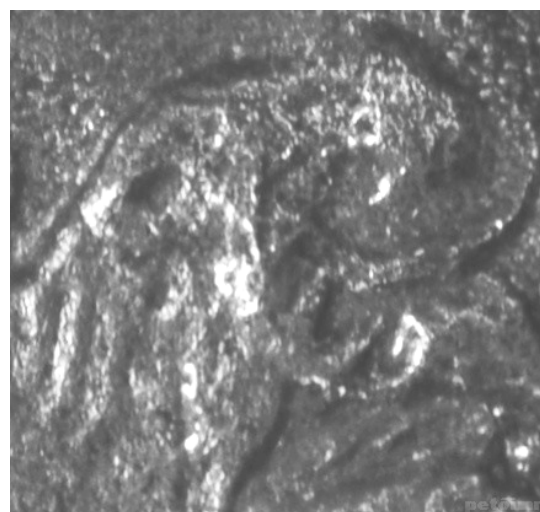
A gerinc folytatásaként kiinduló testrészeről lesz először is szó. mert első különös részletként ez az összehajtogatott testrész ragadt meg. A történelmi címer- és modern logóábrázolások (Peugeot) is hangsúlyozzák e testrészt. Akik lát-

ták, azok is ezen csodálkoztak el legelőször. A képen kiemelten látható farkok – lobogó, zászló. Az ilyen túlzó ábrázolás mindig többet akar mondani az illető valóságdarabról, mint amit az „élethű” fényképek, rajzok vagy festmények. Hogy milyen céllal növelik meg a farkok hosszát a rajzolók, mintázók? E megjelenített hímorozslánnak nagyobb oka van így a büszkeségre, és ha ő nem is tudja – állatként – ezt kifejezni, az őt megörökítő művész megteheti, ha ezzel mondanivalóját hangsúlyozni akarja. Például, azt akarja kimondani, valószínűleg ösztönösen, vagy az ábrázolási szokásoknak megfelelően, hogy ez nem akármilyen oroszlán, az állatok királyaként tisztelt hímek között is királyi példány. Ezért a farkok szinte óriáskígyóként hullámzik felfelé, és ahol megállapodik, ott sincs nyugvása: minden képességével élni akar. Látszik a képen, hogy szinte külön élet, külön állat. Valósággal egy kígyó ez a szeldelt, tekergődő, fenyegető kígyófejjel hátrafelé sziszegő, csapkodva forduló, csattogó gerincvég. (Ne bosszankodjon a T. Olvasó az *in medias res*-féle kezdésen, minden feltárul majd sorjában...) A kígyó külön is küzd, az oroszlán fegyvereként vesz részt a harcban, melyet az egész test vív. Az alkotó művész a szakmai tudása legjavát adja, hogy „szóra bírja” a gerinc végi büszke bojtot. Az pedig szétnyílik lazán, szőrösomókat és -pázmákat futtatva minden irányban, mint ahogy a virág hinti szét szirmaait (A népművészetben mást is jelenthet a széthintett szírom. A madár szájából fakadó madárdalt, a róza alatt a hervadást, és még sok egyebet is. Itt a hangot, fenyegetést a küzdelemben rá háruló szerepet játssza.) Majd később lesz szó arról, mi is ez a küzdelem, most csak annyit árulunk el: Nimróddal szemben áll ő, a „nagy vadással” küzdő oroszlán ez a királyi vad. És valóban, maga Nimród is többszörösen király, már a Bibliában is szerepel, a mi tudomásunk szerint a szkíták, hunok, avarok, magyarok ősapja, nagy népek mitikus őse. Hímorozslán maga is, küzd az oroszlán-hímmel a „zúgó Élet partján”. Ezt a képet nem viselhette valami légyvadász. Csak méltó helyen díszelgetett a dús „farkazattal” megörökített királyi vad. Nimród királyhoz köze kellett legyen viselőjének, talán maga is egy király volt, de mindenképpen királyi családból származó gyermek, egy valaki, de legalább egy vezér, aki királyi szolgálatban harcol. Akárki vadjának nem rajzolnak, nem min-

táznak, nem öntenek bronzba ilyen farkat. Néznénk – nyúlnánk mindenfelé méltó társat lelteni számára, de csak az esztergomi oroszlánok farka vetekszik az övével. Talán nem véletlenül!

Ezen oldalakon nagy dolgokról lesz szó, a képről (majd: a Képről) most ezt olvastuk le legelőbb. Majd folytatjuk a másik legjellemzőbb oroszlánjeggyel: a sörénnyel. Ígérem azonban: lesz összegzése a részleteknek!

A HUN - AVAR - MAGYAR OROZSLÁN SZÁJA, SÖRÉNYE

Egyáltalán nem túlméretezett dízsörény ez, sőt inkább „munkasörény” volna. A hímorozslán csak ritkán vadászik, és ebben a kényelemben dús sörényt növeszthet. De ez egy munkahím munkasörénye. Érdekes inkább a száját vizsgálni, hisz ez a valódi oroszláni minőség: az óriási tépőfogak tiszteletet parancsolnak számára az ábrázolásokban is. Márpedig itt küzdelem folyik, Nimróddal (vagy Nimróddal, sőt Ménróttal, ha így jobban ráismerünk) küzd a vadállat, és ebben a harcban nincs sok esélye a mitológiai hőssel szemben, ebben a pillanatban is épp egy dőfést kell elszenvednie valamilyen szúrófegyvertől. Ez fájdalmas ordítást vált ki a sebesült állatból, a sörény halk fürtjei háttérbe maradnak az ordítással kifejezett iszonyattal szemben. Ha az előbb a farkról alkottunk díszítő jelzőt, most a hangokról kell: az ordítások ordítása ez. Az óriási alsó tépőfogak közelében egy benyúló kezlet láthatunk, bizonyára ez a kéz váltja ki azt a fájdalmas üvöltést, amely elhagyja az állat tágra nyitott óriási állkapcsait.

Mindezt azért bocsájtjuk előre, hogy e részletek birtokában könnyebben elhelyezzük az egész értékét a magunk rendjében. Összefoglalva: a „királyi vadra” utaló jelenségek vizsgálata meggyőz minket arról, hogy a művészi valóságban vagyunk, és igenis itt kell felismernünk az ábrázolás apró jelenségeiben a nagy törvényeket is.

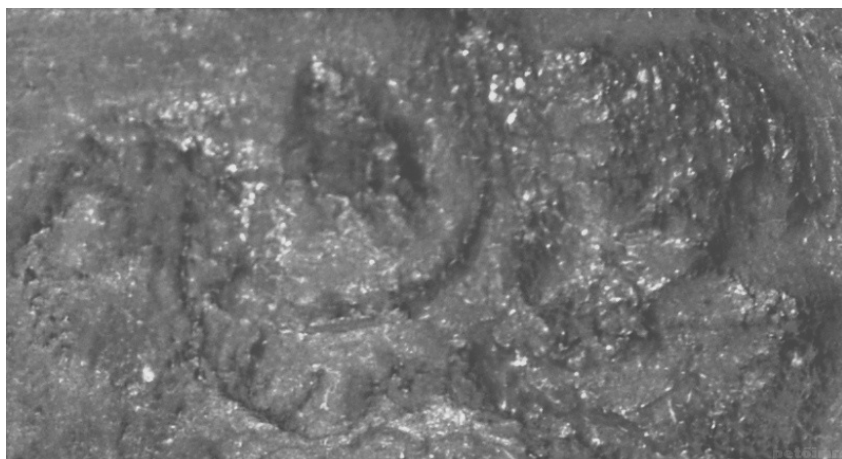
AZ ELHALLGATÁS ÖRDÖGEIT KIMONDÁSSAL ŰZZÜK EL!

A következő kép – összetéve a kisebb részleteket – kolosszális, monumentális. A küzdelem tovább folyik, „a zúgó élet partján”, globális és kozmikus értelemben egyaránt, és a küzdelmet megjelenítő monumentum a földi világot érzékelhetően, a kozmikumot sejtetően idézi meg. Az első látásra felfogott jelenet még békés, ház közeli barátkozás is lehetne, amelyben a cicussá szelídült nagyvad eleséget kér a gazditól, nagyot ásít, salangos jobb mancsát a harcos ölébe teszi, ellenfele jobb lábát lefoglalva vele, de nem sértve a harcos családfáját jövőképző szerveit Nimrud - Nimród bal kezével az oroszlán alsó állkapcsát feszíti le, jobbal tört vagy valami szúrófegyvert szegez az állat-hímnak. Ez azonban nem egyértelmű. A letisztítás előbbi fázisában készített képen mást látunk. A kép közepétől feljebb és kissé balra van egy fekete pamacs, melyet az oroszlán pofájának véltünk mindvégig, azonban itt az is látszik, nem pofa, hanem a pofát megragadó bal kéz ez, a har-

cos keze, mellyel felülről ragadja meg az állatot, míg a másikkal alulról, az alsó állkapcsánál fogva. És most, hogy megjelent előttünk, ejthetünk néhány szót a harcosról is, mint aki őse annak, akinek a tulajdonában lévő ábrázoláson szerepel. Mert kije lenne más? A szkíták, hunok, avarok, magyarok őszökként tisztelik Nimród-Ménrótot, aki bibliai alak, Noé unokája és Kús fia, és aki „nagy vadász volt az Úr előtt”. Fogadjunk el előre vetetten egy megjegyzést a tárgy egykori tulajdonosáról. Egy hun volt az ábrázolással díszített fémlemez tulajdonosa. Miért fontos ez? Mert a magyaroknak elődje a hun, még ha nem is vér szerinti őse a mai magyaroknak, de rokonunk a hun: testvér-nép. Arany János költőnk így meséli ezt a rokonságot a Buda halála c. eposztöredék regéjében (Rege a csodaszarvasról):

*Hunor s Magor két dalia,
Két egytestvér, Ménrót fia...*

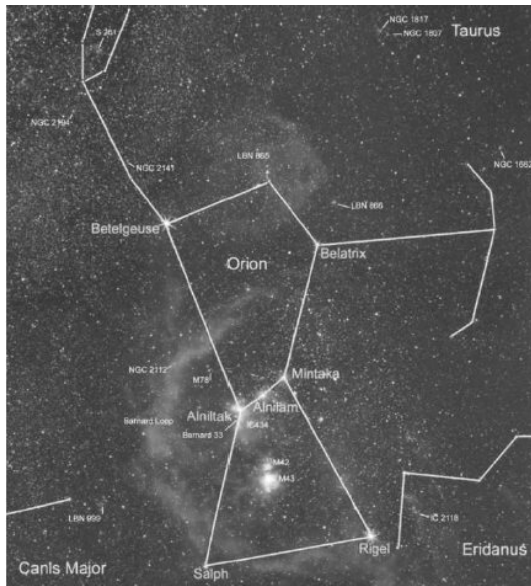
Mi tudjuk ezt rólunk, magunkról, illetve azt, hogy Ménrót ősi krónikáink szerint a magyarok mitikus ősapja. De vajon mit mondanak erről maguk a hunok, van-e tudomásunk arról vallják-e a hunok is ezt önmagukról. Igen, ez a hun műalkotás e jelenettel hitet tesz Nimród ősapai voltáról, bronzba öntve. Közvetve így végképp a magyarok testvéreivé lettek ők, e bizonyossággal megerősítve a magyar-hun, azaz hun-magyar rokonságot-testvérséget melyet ezentúl már csak az ostobák tagadhatják.

Sok rokon-óst kellene itt még megneveznünk, amelyek azonosak a népek nagy történelemkönyve szerint. A sumér Gilgames éppen ilyen oroszlánnal küzd, mint a magyar Nimród. Görög és római istenségek? Heraklész, Herkules... Azért nincsen

olyan végtelen hosszú sor. Az égi harcosban mindannyian egyesülnek: *Orion*, *Würen*, annyit tesz, mint *örön* azaz *örségen (lévő)*. Fő témánktól nem térünk el, ha megidézzük e pompás látványt, mely nagyokat mozdul az égen, keresni kell olykor Dél

felé, máskor meg fényesen uralja az égboltot, fényőrként szolgálja az égi vadász a csillagvilág nyugalalmát...

A Nimrud csillagkép (the Great Hunter)

A magyar népi csillagköltészet nevezi Kaszáscsillagnak, Óriásgázlója és sok más néven, külön is az övcsillagainak látványos együttesét. De az íjfeszítő égi harcos legszebben együttes „csillagkertként” ad igazi és meghatározó égi látványt. A bronzunk kidolgozója ezt a monumentális hatást akarja elérni néhány milliméteres felületen, és ez sikerül is neki.

Nézzük meg, hol helyezkedik el a jelenet a horizonthoz viszonyítva, és mi a jelentősége ennek. Alant-lent látszik a földi világ, jelzéseiben, mint a tulipánszerűen kinyíló, aprócskára összehúzódtott életfában, Nimród és az oroszlán lábait egymástól elhatárolva, és a jobb szélén alig fel-

tűnő fű-fa-bokorféle növények sejtetésében. Minden a horizont fölött játszódik a képen, ezzel főként tornyosul-növekszik a harc látványa. Mint ha ránk akarna zuhanni az oroszlán, félelmesen főként emelkedik. De még nála is magasabb egy kézfejhosszal a vadász, aki pusztá kézzel akar úrrá lenni ellenfelén.

Nimród, a harcos hősiességgel száll harcba, bal lábát keményen megveti a földön, míg a jobbal az oroszlánt tartja. Hátán panyóka, párducbőr lóg le derekáig. Alatta a rövid „tunikát” öv húzza össze, az öv alatti darabok körben lazán lógnak és csapódnak fölfelé a harc hevében. Oldalán hátrafelé csapódik az öltözék, de lehet, hogy ez a szabályos kanálforma valójában a szkítáknál is elmaradhatatlan ivócsanak. Belső oldalán levél mintázata látszik. A harcos bal karján az íg felvágva, kibuggyan belőle a duzzadó karizma. Nagyon erős ez a bal kar, a jobb pedig fegyvert tart. Lehet azonban, hogy a jobb karját fölemeli a harcos, és lefelé nyúl csuklóval: megragadja az oroszlán felső állkapcsát, ezért látszik az olyan vastagnak. Néhány részlet értelmezése, mint látjuk, ezután jut el a végső eredményhez. Érdekes, a bal térden mintha egy arc jelenne meg a három pontban. A térd alatt szattyan bőrcsizma. Redőket vet a „tunika”, amint az oroszlán beletapos a küzdő ellenfele ölébe. Nimród haja dúsan hullámos, dúsan bozontos/csillagfényes. Itt nem a földi méreteken kell gondolkodnunk, hanem az univerzumban, de legalábbis a kozmoszban folyik a végeláthatatlan küzdelem, amely talán magát az életet jelképezi. A két ábrázolás pompáját növeli a gyöngös keret, amely az elválasztások mögötti „gyepün” vonalkázással folytatódik.

Nézek szembe e nagy képpel, e naggyá növelt térrel, melyben az erő, a hatalom, ember és állat egyaránt tiszteletet kiváltó hősiessége az úr. Arra kell gondolnom, mennyire megvetendő a lelki törpeség, kishitűség, gyávaság, mennyire keveset ér, ha nem lesz hős az ember, még életében.

Monumentális, mozgalmas ez a jelenet. Ki kell mondanunk azt is, mi adja a nagyság érzetét. Válaszunk csak az lehet, hogy a művészi teremtő munka, amely az embert, mint küzdő hőst tudja felmutatni és magasztalni a világgal vívott örök küzdelmében, mely tusában az ember-harcos újra és újra erőt nyer a jövő harcaihoz. Arra kötelezi e tárgy elfogadját és az ábrázolat viselőjét, hogy – mint ősapja, Nimród küzdött – ő is hős legyen az ős nyomdokaiban.

Ha úgy véli az olvasó, már mindent kimondtunk a MAGYAR-HUN OROSZLÁNROL, még ne pihenjen, ne nyugodjon. Ilyen szép képeket álmodhatunk is, anélkül, hogy igazán közünk lenne hozzá. Most azonban valami megnyugtatót akarok leírni. Itt nem kell majd visszafogni magunkat. Ha csoda kell, legyen az! De ismét le kell csillapítanom a csodavárárd kedvet, mert ez a valóság most mindent felülír. Érvényét veszi-veszejt e szavaknak: csoda, szenzáció, fantasztikus, stb. A következő írás címe:

EGY HUN VAGY AVAR KIRÁLYI VEZÉR KORABELI PORTRÉJA?

Gondolom, már a címmel is gondja van a T. Olvasónak. A királyi vezér kifejezésnél elakadunk, mert a legfőbb hun vezér Attila volt számunkra, az ő fiai: Ernák-Ellák, Csaba és Dengizik. A király és fiai egyaránt szóba hozhatók tulajdonosként, bár a király halála után ők sem maradtak a Kárpát-medencében. (Meg kell itt jegyeznem, hogy az elterjedt rossz helyesírással szemben én maradok a *Kárpát* előtag nagybetűs leírásánál, mivel ez számomra önállóan is tulajdonnév, akárki tiltja is!) Természetesen sok más vezér is volt, a csatlakozott népeknek külön-külön is, a sajátjuk. Jó lenne tudni, kik viselhették a királyi jelvényeket, akkor biztosabban leszűkíthetnénk a hun vezérek körét, és talán találhatnánk vidéki, tartományi személyiségeket is egykor. Ha azonban avarnak minősíthető a lelet, Baján vezér és más nagyságok jönnek szóba.

Ha vallatóra fognánk a helységneveket, egy valódi (azaz nem hamis) etimológia talán segítene a hun személyek neveinek a felkutatásában is. Egyelőre jelöljük meg ezt további feladatként, és vegyük számba az elérhető, megragadható valóságos tényeket. Egy biztos, a hun lelet hun embert ábrázol, itt a Kárpát-medencében nem a csatlakozott népek alkották a fő egységeket, bár teljesen ezt sem zárhatjuk ki, gondoljunk a gepidák földrajzi elhelyezkedésére. Maradjunk annyiban, nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy e szántóföldi leleten hun vagy avar embert látunk. Már önmagában ezt is becsülnünk kellene, nem ismerek ugyanis sem hun, sem avar portrét. Valószínű az is, a nép-fogalmakat se kezelhetjük etnikai kategóriaként. De amennyire egy portré beszélni tud, megismerhetünk általa legalább egy valakit, a hun vagy az avar nemzethez tartozó, egykor híres-neves egyént, és kései utódként visszatekinthetünk rá.

Kérem a T. Olvasót, most legyen iránta teljes bizalommal. Később megtudhatunk majd többet is a körülményekről. Lesz majd bőven idő a bizonyításra és a cáfolatokra is.

Ami az első látásra is szembetűnő, hogy az igényesség lehető legmagasabb fokán fogalmazta meg az alkotó az ábrázolt személyiség jegyeit. Az érme műfajából sokak által már ismert ez a hihetetlenül magas művészi-szakmai tudás, gondoljunk a római pénzek császárné portréira, a „parketta”-hajzattal, esetleg díszes-diadémós kontyolt frizurával, vagy göndör-fodros tincsekkel. Már tudnak, nagyon tudnak ebben a 4-5. században. De a hunok is? Ordosztól idáig mikor fejlődtek, a folytonos vonulásuk során? Erre olyan válasz is lesz, mely szerint a rómaiaktól vagy Bizánciótól kapták a hunok ötvöseiket. És ebben lehet is valami, a jó mesterek akkor is jártak már udvarról udvarra, és ott ragadtak meg, ahol jobban megbecsülték tudásukat. Hunná váltak tehát, immár hun igényeknek, művész elvárásoknak kellett megfelelniük. A portré tehát vitathatatlanul hun vagy avar portré, a körülötte felbukkanó több tárgy és ábrázolás is ezt erősíti meg. A szakemberek eldöntik majd, reméljük, hogy melyik népé valójában, ám gondolnunk kell László Gyulára is, mert ha késő-avarnak bizonyul az ábrázolás, még a magyar is lehet. Bár a hivatalos tudományos álláspont nem egyezik László Gyula feltevésével,

mégsem zárhatjuk ki teljesen ezt a lehetőséget, sőt akkor az avar-magyar azonosság vetődik fel erősebben, legalábbis kulturális-néprajzi tekintetben.

Első látásra fel se tudjuk sorolni feladatunkat, szempontjainkat, ami alapján beszélünk kellene valamilyen sorrendet is tartva egy különlegességről. Pontosabban: kettőről. A Nimród-Ménrót jelenet egy bronzöntvényen foglal helyet egy portréval. Ez a szoros egymásra utaltság teszi mindkét ábrázolást különlegesen értékesé, a következők miatt. A Nimród-jelenet a mitológiai királyt hozza az akkori jelenbe, felhasználója valószínűleg maga is királyi személy volt, vagy az lehetett. Ezt az erős feltevést megerősíti a magas művészi érték: az ábrázoló művész igen magas szakmai tudása, a fémműves mesterségbeli biztonsága. Mindezek okán e két művész valószínűleg ugyanaz a személy. Jó arány, ha ezer ötvösből egy birtokolja ezt a szakmai minőséget, ezért nem dolgozhatott akárkinek, csak magas rangú, biztos anyagiakkal rendelkező személynek: hatalmasságnak, főségnek, hadvezérnek. Nem vakmerőség azt se kimondani: a királyi házhoz tartozónak. Ugyanis nemcsak anyagiak, hanem jogok függvénye is volt, ki viselhetett egy királyi harcossal és királyi ragadozóval ékesített tárgyat. Hozzá kell fűznünk az eddigiekhez, a tárgy az illető személyt, azaz viselőjét azonosító jellegű: egy szabályos, peremezett bronzlap, amelyről még azt sem tudjuk, mire használta a tulajdonosa. A gondolatok azonban szabadon futkároznak előre és szerte-széjjel, hiszen a sok nézőpontból leírni e tárgyat, marad még idő.

(Örölnünk kell, hogy ez legalább „kiesett” a kincses kamionból, amelyben Hollandiába szállítják a magyar földek ilyenfajta „termékeit”: kulturális kincseinket a modem vadorzók.)

Összefoglalva tehát a valószínűsíthető egykori tulajdonosról eddig elmondottakat: nem lehetett akárki. Nem hordhatta a királyi fenséget és hatalmat egyértelműen kifejező ábrázolásokat, csak olyan valaki, aki bírt ezekkel a jogokkal. Önmagáról nem is készített akárki ábrázolást, márpedig abban szinte biztosak lehetünk, hogy nem a szomszéd uralkodó képét hordta magával a király vagy fejedelem, pláne nem az ellenség fejről őrizgette ezt az ábrázolást. Csak akkor volt szükség ilyen mesteri kidolgozásra, ha netán pecsétnyomásra,

parancsok továbbításának hitelesítésére szolgált a lemez. Ha ez lesz az igazság, a „guruló pecsétnyomók” kiegyenesített nyomó változatát láthatjuk e fémecskében, amelynek terjedelme 14x60x1 mm. A *kolosszális* vagy *monumentális* fogalmak itt élnek ám valódi életet, ha a milliméterek a világmindenséget tudják megidézni, a művészi képben! Az arckép embertani vonásai közül a *pamiri típusról* választottunk egy összefoglaló leírást az internet kínálatából.

„A pamiri (pamiro-fergánai, közép-ázsiai, folyóközi- vagy anatóliai) típus őshazája a Pamir vidéke, a Tien-san, az Altaj, Közép-Ázsia valamint az Iráni-magasföld. A pamiri típushoz tartozó maradványokat találunk a belső-ázsiai asztanai és az ortodox temetőben is. A pamiri típus a Kárpát-medencébe a hunokkal, majd az avarokkal és Árpád magyarjaival került be, azt megelőzően itt ismeretlen. Az alföldi magyar parasztságnak ez az egyik jellemző típusa; előfordulását a Kárpát-medencében 10-15 % körülire teszik. A testmagasság a turanidénál nagyobb; a férfiaké 170 cm vagy a fölötti. A testalkat jellemzően szikár, a fej inkább kicsi, igen rövid, a nyakszirt pedig általában lapos, az arc hosszú, az orr jelentős mértékben kiáll az arc síkjából és jellemzően egyenes hátú, a járomívek erőteljesek. A színek sötétek, a haj zsíros tapintású, ritka és vastagszálú.”

Nézzünk szembe hosszasan eme európai típusú, de kemény pamíri vonásokat hordozó arccal! Sokáig vártunk rá! Elképzeltük őt sokszor, írtunk, beszélünk róla. Hogyan is nézhetek ki, a Világ egykori urai? Atillát, Athirát, Atyácskákat állatfülű fenevadnak próbálta ábrázolni a középkori

pogánygyűlölő, talán a keresztjelét is hordozó firkáló. De itt egy *emberi* hun embert láthatunk. Igaz, kemény vonásokkal, de tudattal bíró, öntudatos, büszke tartású és -fejmozgású, uralkodói képességekkel áldott embert. Nézése szúrós, nagy erejű, nehezen állható. A mély homlokeresz alatt ülnek e szemek, dús szemöldök védelmében. Az arányos, kis kemény, horgas orr felül mély ornyeregéből indul, a lendületesen kifelé hajló homlokereszt erősíti profil-vonalával. Nem látszik szélesnek, inkább szabályosnak, a füllel teljesen összhangban és párhuzamban. Mintha bajusza lenne! Vékony lepke-bajusz, inkább játékos, mint szigorú hatást kelt. De a száj beágyazottsága lefelé irányuló, a kilátszó fogsor inkább harcoságot, szigorú, mint szelídséget kifejező. Ezt feloldja viszont a könnyedén hullámzó haj, ami fodrászati tanulmány tárgya is lehet. Ez a frizura elől tincses, lazán övezi a homlokot, lágy hullámokban fölfelé halad, a koponyán feldúsul majd loncsokban, loknisan ereszkedik merőlegesen lefelé. Mintha hármas fonat lenne. A nyakborotválás fegyelmezi a hajviselet fiatalos lazaságát. A súrolt fény jól kihozza az arc plasztikus vonásait a fül alatti széles állsontot, a mély arcledőt, a vékony állvonalat. Uralkodó a látványban a megcsillanó dús szemöldök

is. Három-négy szemölcsféle is látszik az arcon, törzsi jel is lehet (Viszont a tarkó mögötti háttérmezőn betűkre emlékeztető pici kiemelkedések láthatók. A letisztító nagyon vigyázott minden apróságra, nincs-e valami betűjel ilyen helyeken.) A fény iránya tudatosan megválasztott: a haj hullámait kiemeli, és árnyékos derengésben tartja az arcot.

Az arckép valódi mérete 10x15 milliméter! 4-5. század, amannak a vége, ennek az eleje. A Tekintélyes Hun Személyiség élt a három emberöltő valamelyikében! Meg tudjuk jeleníteni, portréja alapján. Az arckép vizsgálható olyan szempontból is, milyen embertípus, a hunok fajtajellegére tudunk-e következtetni belőle. A népeséget alkotó legalább egyik jellemző nép képviselője ez a hun méltóság, lehetséges, ilyenek voltak jellemzően a hunok? A kép alkotója szemben ült Vele, a modellel, bizonyára többször is! És most mi ülünk szembe ugyanezzel a képpel... illetve a művész munkájának eredményével, és így a modellel is, bizonyos mértékig. A képzeletünk tehetségének mértéke szerint!

Kérdezhetik, milyen magas rangú lehet az ábrázolt személy. Válaszunk, hogy akár a legmagasabb rangú is lehet.

A LELETRŐL MÉG EGYSZER

Magam is elmentem a helyszínre, egy óras bejárással fölszedtem a meglátott cserépdarabokat, és utána megnéztem a Google Earth keresővel, hol is jártam. A helyen a földben kerek alakú fehér körök, talán sírok nyomai sejlenek. Szeretnék bizonyosságot szerezni – a régészek bevonásával és munkájuk segítségével. De csak a biztos helyzetben jelölöm meg a pontos helyet. E római tálon (másolat) első reményeim szerint azonos korból való tárgyak fekszenek. Azóta megint látszik a feltevés, Csomor Lajos ugyanis a pici bronz szíjvéget későavarnak véli („első ma-

gyar”: László Gyula), ami 670 utáni idő). A fibulatöredékhez Csomor kiegészítést rajzolt, gepidának véli, meglepetésének adott hangot egyúttal, hogy ez a Tarna-völgyben került elő.

Színében a vörösréz felé hajló bronzötvetet öntvény lemez IV. század végi vagy V. század eleji. Ez azért adja a legnagyobb talányt, mert a szerepe nem állapítható meg azonnal, bár az ábrázolásai egyértelművé teszik rokonságát. Egy régészünk római vagy bizánci ládaveretet, másik fegyverazonosítót vagy kétoldali felfüggesztéssel hordott mellűzt lát bele. (A vörös bronz hüvely a

precízen kialakított akasztóval még nem volt bemutatva az ötvös mesternek.) Már módjuk volt avatott régészeknek is látni a négy tárgyat, de alaposabb vizsgálatra még nem volt lehetőségük. Eszerint avar munkák ezek, leginkább későavar („griffes-indás”: L. Gy.) jöhet szóba. Ha egykorúak a kb. 150 méteres sugarú körben talált darabok, felvetődik egy közeli, föld alatti származási objektum lehetősége, mely kérdéssel elsőként az illetékes régészeti intézmény foglalkozhat, ez pedig az egri Dobó István Vármúzeum.

Bemutatásul itt szabadjon azért előrevetni néhány megállapítást, amelyet első ránézésre, magyar gondolkodásunk szerint még nagyobb kockázat nélkül megengedhetünk magunknak.

Letisztítás nélkül is láthatjuk a lemez rendkívüli vagy inkább különleges szerepét, ha pontosan meghatározni még nem is tudjuk. Egy személy arcképét helyezte el a mester a lemez végére a függőleges helyzetből 90 fokkal jobbra elforgatva. Mellé komponálta álló helyzetben a széles jelenetet, az oroslán és Nimród jelenetét, gyöngyfűzérrel elválasztva a kettőt egymástól. Ugyanígy jobb oldalon ezzel lezárva a képet. A köztes semleges mezőcskéket párhuzamos vonalkázással kitöltve. Jobb oldalon, a középtől kissé magasabban egy, a tárgy felfüggesztésére alkalmas, 2 mm átmérőjű peremezett lukat látunk, melyből egy repedés indul ki. A luk alatt, kb. 40 fokos szögben, egy erőteljes vágás (pl. harci balta) élvonala látszik, amely külső erőszakos jellegű (és nem szakmai hajlítás nyoma), ezzel a lemez vége erősen deformált. (Később ez akadályos lesz a tökéletes fényképezésnek is.) A repedés és baltavágás között szoros kapcsolat valószínű, de ennél a feltételezésnél tovább menni csak (például) a regény műfajában lehet. A vágásnyom a lemez oldaléle felé repedésbe megy át. A lemez másik vége is utólagos beavatkozásra utal, amely nem volt már feltétlenül erőszakos. Bár szabálytalan a törési él és nem eldolgozott nem lehet állítani bizonyossággal, hogy nem volt az eltörés szándékolt. A peremelt luk azt mutatja, hogy felfüggesztve is hordhatta a viselője, elég lehetett csak egy lyukon felfüggesztve, pl. a nyakban hordani, amulettként. A sok töprengés a tárgy eredeti szerepét illetően rendszerint valami nagyobb alkalmasságot hoz elő, mint amire valójában szolgált volt. Talán azért gondoltam kétnapi töprengés után a „pecsétnyomó” szerepre, mert

láttam a mezopotámiai példákat. A portré mély rovatkolással készült, kifelé keskenyednek a formák? Az meleg anyag nem ragad bele, a lemezt elengedi, az pedig nyomát szépen benne hagyja a viaszban. Működik, kipróbáltam! De pecsételőre nem mindig van szükség: csak az államvezetés magasabb szintjei-módjai kívánják meg a pecsét használatát, mivel más módokkal helyettesíthető. De eredeti célja ez is lehetett. A vezér számára elég volt a kísérete és fegyvere személyének igazolására, de családtagjai számára már előállhatott a szükség az azonosító tárgyra.

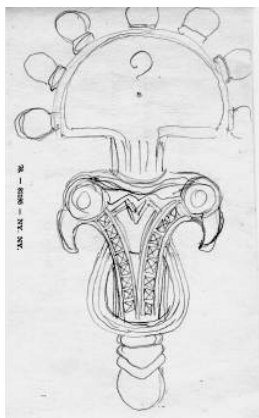
Finom, türelmes munkát igényel a letisztítás, a szikével csak az eltávolítandó anyagot kezeljük. A felületet finom ferde haránt-vágásokkal puhítjuk, szükség esetén ecsetelünk. Ne feledjük: 15 mm széles, 60 mm hosszú a lemez, a kép maga 12x15 mm, a jelenet 14x30 mm. Utaltam már az arcképhez és jelenethez nem tartozó mezőre. A lyuk körül mintha ferde sorok lennének téglalapokból, de a harcos lába közelében mintha növényi világot érzékelnénk, és egy skorpió felemelt potrohát sejtjük. A kopás, az oxid általi motívumvesztés meggyengíthet fontos, még láthatóknak készült képi elemeket, de hát a porban már hiába keressük a motívumokat. Ez arra figyelmeztet, hogy a gondosság is kevés, nagyon gondosnak kell lenni a takarítónak, csak avatott restaurátorban bízhatunk!

A letisztított lemez jobb oldali, sötét része a hajlotság számlájára írandó. Kiegyenesíteni persze nem szabad, vétek volna gondolni is rá. Csak felmelegítve lehetne visszaegyengetni, de így meg a kristályszerkezet változna meg, és kérdőjelessé válna a készítési idő. Ami persze nem azonos a földbe kerülés idejével, és különösen nem a megeléréssel.

FIBULA

Nézzünk szét a kis bronzlemez környezetében is, bár vele nem egy fészekből keltek ki az itt ismertett szórvány-leletek, a 150 méter sugarú körben pihent együtt négy aprócska fémdarab. (Ezek láthatók az írás elején mutatott cseréptáiban.) Elsőként tehát a *fibuláról*...

A latin nyelvben a szó egy csontot is jelent (szárkapocscsont), nem tudom, melyik az eredeti jelentése. Az általánosan ismert és viselt ruhadísz

különösen elterjedt volt a népvándorlás korában, ismerünk római, hun, avar, gót, gepida, markomann, dák, szkír, szláv és másféle darabokat, Ez az egyedi, hiányos darab néhány jegye alapján kiválik a hosszú sorból. Például azzal, hogy csak egy-egy madárprofil néz kifelé a széleken, vagy a

férfi nemiséget kifejező alsó végének naturális vonalaival. A felső korona-rész letörött, elveszett róla. Csomor Lajosnak mondok köszönetet, hogy rekonstruálta itt látható rajzvázlatával a valószínű, eredeti képet.

Ezen a fibulán a tárgyi elemek együttesen is, külön-külön is a nemiséget ábrázolják, a férfi jelleget a naturális pénisz-idommal, a női minőséget a petefészekre is utaló „fészkelő” madarakkal. Apró

gyöngyöcskék sorai díszítenek, emellett hordozzák a férfi-nő egységének tudatát a szerelem, a sokasodás, termékenység, szaporaság eszményeit. Ez is lehet a legfőbb fémbe öntött gondolat: a harcoss élet próbára teszi a népet és az embert, áldozatokat követel, a jövő záloga pedig az elveszítettek pótlása, a megújuló élet.

Hozzunk néhány példát a fibula műfajából! Először a „vecelli gepida” fibulát idézzük, amely szintén egy madárpárral áll párhuzamban a miénkkel. A vecelli gepida érdekes megoldása (melyet a miénk nem követ) a madárfej fokozatossága a két kifejletlent követi a teljes madárfej, mintha az élet kifejlődését szemléltetné. A miénk viszont egy gyűrűt von a pénisz-test köré, ezzel a „behatolást” idézve, tehát a szerelem fogalmával szorosán társítja ezt az együttlétet, az „aranykapun” való átjutást, a férfi és nő egyesülését. A vecelli gepida fibula egyúttal merész párhuzamhoz vezet: a formázás, a képi elemek elrendezése

kísértetiesen hasonlít egyes amerikai indián ékszerekéhez: azokon is megtaláljuk fő elemeit, a madarat, a „gombát” ezen a fejcskéket, belül a szaporaság gyöngysorait, és az egész kompozíciójuk is megegyezik. Valahogy azt érezzük mégis, a Tarna-völgyi fibula madarai az ősi szkíta madarakhoz hasonlóak, a nyílt életelemek a közlés „szkítoid” módjából következnek.

Csomor Lajos meglepőnek találja, hogy a „széleken” elhelyezkedő gepidák hagyatéka legyen, amely a Medence központjában kerül elő, a Tarna mentén.

SZÍJVÉG

Az ilyenre mondják: kicsike, de megvan mindene. 5x25x2 mm. Huszka József A magyar ornamentika című, Nyers Csaba által újra kiadott gyönyörű könyvében sok példát találunk rá, és a szíjvég-típusok közül a „szemes mintáshoz” sorolja, de leírja a készítési módját is.

Fából faragja ki a fémműves ötvös a mintát, belenyomja a puha agyagba, mely egyúttal formálul szolgál az öntéshez. Már a faragással áttörheti a mester a „falakat”, ám esetünkben nem használt ki minden lehetőséget, és csak néhány: öt áttörést végzett. A mi szíjvégünk – mérete miatt – még pontosabb, elmélyültebb munkát követelt meg a mestertől, és mondhatni, finom, kecses, talán a leendő női viselőjének szánva, különös gonddal készült szép munka született keze nyomán. Csomor Lajos a 670 körül a Kárpát-medencébe betelepült későavarok munkájának véli a szíjvéget.

ISMERETLEN TÁRGY

Visszatérve a római kópia-tálhoz, még egy valamivel nem foglalkoztunk. Bevallom, a bal alsó mezőben fekvő, vöröses színű bronz tárgy rendeltetése számomra ismeretlen. A két végén nyitott hüvely a lemez utólagos megmunkálása nyomán, valószínű, hogy meleg kalapálással kapta meg hüvelyes alakját. Így összezárva elférne benne egy nyílvevő vége, ha a tollazás előtt tolnák bele. Kiröptető szerkezetnek is vélhetnénk, mert pontos, szépen megmunkált kampó akadna bele az idegbe, ha a nyílvevő szerelése előtt ezt a hüvelyt rászerték a vevőre. Kiröptető szerkezetnek vélem ezért, speciális vevők kilövéséhez, de hogy mi lenne ez a speciális cél, nincs fogalmam róla. Egy levelező partnerem tippje: füttyülő nyílvevő tartozéka. A hüvelylemez hosszában repedt, néhány kis mozgatásra már eltörhet. Kérem a Tisztelt Olvasót, ha megtud valamit e tárgy szerpéről, értesítsen.

BEFEJEZÉS, DE NEM VÉGSZÓ

A következő találkozásig kérem a T. Olvasót, töprengjen el azon, milyen helyet foglalhat el a hun vagy avar vezér portréja és a Nimród – oroszán – küzdelem a gondolkodásunkban, kultúrtörténetünkben. És azon is, meddig tarthat még a magyarság történelmének mesterséges izolálása. Arany János a magyar nemzet által megőrzött tudást énekelte meg, amely szerint a hun és a magyar – testvérnép, mindketten Nimród apjuk fiai. Ez a Hun Vezér pecsétes üzenete is számunkra.

Kérdéseink támadtak, válaszokat keresünk. A hunok és avarok is ismerték a Nimród-mondát? Magukénak vallották? Vagy már eleve magyarok voltak azok hunok vagy az avarok? Vagy „csak” testvérek, mint valóban a mondában, Hunor s Magor... két egytestvér, Ménrót fia? Vagy a „leigázott őslakosság” a lelet, s ők magyarok voltak? Ibér - pannon - szkíta magyarok?

Vajon megengedhetünk-e magunknak olyan összefoglaló megállapításokat, melyeket nem igazolt még semmilyen tudomány? A portréről egy

megengedő ítélet. Akár a legmagasabb rangú hun ill. avar személyt is ábrázolhatja. Nincs elfogadható érv Attila személyének a kizárására a volt lehetséges tulajdonlók közül. Azt hiszem, egy élménybeszámoló nem lő túl a célon, ha tartalmaz néhány „tudománytalan” gondolatot is. Talán feltehető, hogy e tárgyaknak sok köze van hozánk. Ha a hun vagy avar uralom alatt készítették is őket, elődeink alkotásai. Még ha gepida vagy szláv ékesség is valamelyik, elődeink munkái, egykori részei eleink életének. Egy-egy új hatalom itt a Kárpát-medencében nemcsak saját magát örökíti tovább, hanem azok öröksége is, akik alávettjei, legyőzöttjei voltak a változásokat hozó népnek. A költő is érzi ezt: ...A hódítók győznek velem holtan, s a meghódítottak kínja meggyötör... (J. A.) A legyőzött nép is beépül az új rendszerbe, tehát nekik is utódai vagyunk.

De a jelen esetben még merészebbek is lehetünk. Sokkal régebbi is lehet jelenlétünk hazánkban, mint a „honfoglalásnak” elnevezett történelmi aktus. Bő irodalma van már ennek a tudományos vélekedésnek, a legismertebb vallója a néhány éve elhunyt Grower Krantz, amerikai antropológus volt. A Nimród-örökség nemcsak a nagyrészt türk származású Árpád-népé, hanem az itt élt őslakosságé is, melyet nevezhetünk pannonnak, ibérnek, preszkítának, stb. Egy kutatónk *ivírnek* írja le: az általa kutatott „askata” nyelvet összekapcsolja a pannon „ivírel”, amelyet átvettek volna a hunok, avarok, és Árpád népe is, miközben az őslakosságot hosszabb-rövidebb ideig uraló nép a sajátjával gazdagította, árnyalta a Kárpát-medencei pannon-szkíta-ivir-magyar ősnyelvet. Hiszünk abban, hogy Ménrót-Nimród nem átutazó vendégvadász volt, hanem őslakos vadász a Kárpát-medencében. Elismerjük persze, hogy a hit nem tudományos tétel. Azzal is tisztában vagyunk, hogy egy fecske nem csinál nyarat, azaz egy lelet, de még a tárgyi kultúra összessége sem lehet döntő bizonyítéka eme írásban megfogalmazott vagy csak sejtetett történelmi lehetőségnek. Mint ahogy az elhallgatás vagy cáfolat sem – ellenük. De beszélünk kell az újra és újra felvetődő lehetőségekről.

Gyárfás Ágnes

Szíriusz Boldogasszonyként való ábrázolása

I. Sarlós Boldogasszony

A Boldogasszony klasszikus ábrázolása szerint holdsarló n áll. Napba öltözötten sugároz, palástján a csillagvilág. Ezt a megjelenést reprezentálja a csíksomlyói Babba Mária.

A Hold sarlója régi ábrázolásokon sárkánybárkát képez, de így is sarlós ívelésű. Tudtam, hogy a sarló formát ha Hold, ha bárka ki kell kutatni, mert az Ég asszonya jelentősebb szálon tapad a sarlóhoz, mint az egyszerű Holdsarlóra való asszociálás.

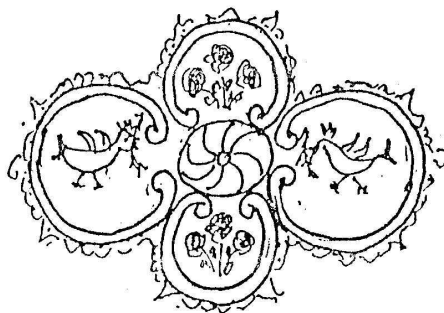
A sarló formavilága kapcsolódik a Holdhoz, mivel a női lét és a Hold szervesen együttműködnek. Kapcsolódhat azért is, mert az égboltozat legfontosabb szereplői a Nap, Hold és a Csillagok, ezért sarló formája alapján a Holdra gondolunk.

Van másik évköri alapja is a sarló megjelenésének, ami megerősíti azt a hitünket, hogy a Boldogasszony a Világmindenség egyetemes voltát fejezi ki térben és időben.

Feltevésünket nem az évkörrel, hanem a Nap évi útját kijelölő lemniszkátával, a végtelen jelével egy fekvő nyolccassal közelítjük meg. Az Alacs-káról írt könyvecskémben¹ mutattam be a Nap évi útjának formavilágát, amely a falu templomának férfi karzatát díszíti, ez a jel kicsit piskóta formájú. Ugyanezt a formát találhatjuk meg az edelényi református templom kazettáinak közepében is.

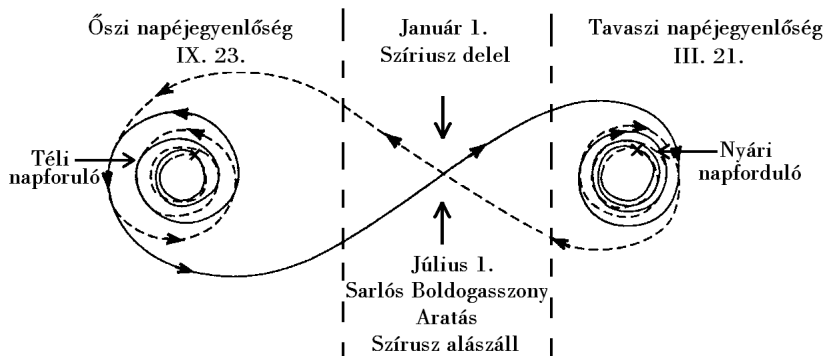
Sok időt szántam rá, amíg ennek a fekvő nyolcassnak megtaláltam a szakrális eredetét, Ross professzor kutatásaiban.²

Egy teljes év leforgása alatt, két méteres deszkákkal jelölte ki a nap útját. Az utat két pózna árnyéka szabta meg. Az eredmény hasonlított az alacsikai templom férfikarzatának képéhez.

Nyáron sűrűbb köröket írt le, télen lazább, nagyobb íveket. Én Dr. Végh Antal mérnök úrnak javasoltam, hogy kísérelje meg koronakutatásában a boldogasszonyi pozíciót a Nap gyakorlati évi útjára is rávetíteni. Közben magam is elmélyültem a Boldogasszonnyal kapcsolatos ünnepek megjelenítésében, melyek közül pontosítani tudtam öt fontos téridő pontot:

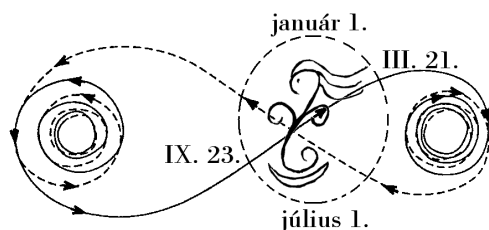
- December 21. Téli napforduló.
Szülés, istenszületés.
- Július 01. A Szíriusz alászáll.
Sarlós Boldogasszony ünnepe.
Az év közepe.
- Január 01. Szíriusz delelése, boldog állapota.
Az év eleje
- Március 21. Tavasz napéjegylenlőség
- Szeptember 23. Őszi napéjegylenlőség.

¹ Virágemberek Istenháza. Miskolc, 2004. 47-50. old.

² Hancock Graham – Bauval Robert: A szifinx üzenete. Alexandra K. Bp. 1996.

Hol van az év eleje, hol van az év közepe és vége. Kisgyermekkor emlékeim közé tartozik, hogy édesapám és Beély Sándor mérnök ugyancsak véghezvitték ezt a kísérletet, fehér termésköveket raktak le, s ekkor január elseje és július elseje egymásra esett. Tehát a keresztező pont az év eleje és közepe. A napéjegyenlőségek tehát nem a keresztződési pontra estek, hanem a tavaszi jobbra, az őszi balra.

Így a Világmindenség képe a januári tündöklés, a júliusi aratás, s a r l ó v a l, egységessé teszi és magyarázatot ad a Boldogasszony ábrázolásának, s magának a szimbólumnak is megoldja a képi világát.

Sarló és a Napba öltözött Boldogasszony

A sarló, amin áll egy éles vágóeszköz, ezen megállni nem lehet. Az aratás kezdetét szimbolizálhatja, de nem állhat rajta a Boldogasszony. A sarló formavilága csak hasonlóságot mutat az aratási sarlóval és a Holdsarlóval. Ez utóbbi nem jelenik meg fekvő állapotban. Az előbbi pedig éles, ezen állni nem lehet.

A Teremtéssel, a Kozmosz működésével kapcsolatos az a kis év, amelyen a Boldogasszony áll. A Teremtés Isten számára a szeretet próbája volt. A szeretet átélése mozgatja a Kozmoszt. A Nap és a Hold összetalálkozásának pillanata a női és férfi erőter kiegészülése. A Nap, az égi tűz, a meleg, az élet forrása. A Hold a női minőség gondozója, a vizek rendjének irányítója, a szerves világ szaporodásának irányítója. A Nap fénye, tüze, melege és a Hold vízi szerepköre a Napfogyatkozások alkalmával talál egymásra. Ilyenkor a Hold mögött ragyog a Nap, ilyenkor a Hold a Napba öltözik. És a teljes Napfogyatkozás előtt egy keskeny sarló látszik ki a Hold alól, mintha azon állna. Innen kapta a Boldogasszony a Napruhát, a Napba öltözött voltát és a „sarlót”, amellyel az aratást elindítja.³ Valójában a Hold áll a Napsarlón.

³Kiss Irén költői eszközökkel fejezi ki ugyanezt a jelenséget.

Sarlós Boldogasszony Tarnaszentmárián

Tarnaszentmária Nógrád megyei falu, az Abák nemzetsége kapta meg a verpeléti, abasári borvidéket még a Honfoglaláskor. Templomáról már az 1930-as években kimutatták, hogy a Honfoglalást megelőző századokban épült. A templom, mint épület különleges, mert parányi kerek szentélye és 12 féloszlopközzel, mint ülőhellyel rendelkező hajója egyszerre épült, és egységet alkot. A szentélyre három lépcsőn léphetünk fel, illetve léphetett fel a király vagy nemzetségfő, aki azon az oroszlános kőtrónuson ült, amelyet a renováláskor megtaláltak, de azóta nyoma veszett.

A féloszlopok és az egész templom kőfaragása a legszebb szkíta elemeket hordozza, tökéletes egységben az architektúrával.

A tarnaszentmáriai templommal és őseink szakrális életével a Templom című munkámban foglalkoztam. (355-367. old.)⁴

Itt most a templomban folyó vallásos életre szeretnék figyelmet szentelni, arra, ahogyan a Sarlós Boldogasszony emlékét ápolják.

A tarnaszentmáriai templomot ugyanis a Sarlós Boldogasszonynak szentelték. Az egyház azonban ezzel nem nagyon tud mit kezdeni, ezért az oltárképre Szűz Mária és Erzsébet találkozását festették, mivel Mária az évnek ebben a szakaszában, vagyis július 2-án látogatta meg Erzsébetet, Keresztelő Szent János várandós édesanyját. A búcsút is július 2-án tarják. Tudjuk, hogy régen nem Péter-Pálkor, június 29-én kezdték el az aratást, hanem július 2-án a búzával, amelyet csak nők arathattak.

Nos, a tarnaszentmáriai hívő katolikusok a búcsú előtti éjszakán együtt virrasztanak a templomban és egész éjjel imádkoznak. Már délután összegyűlnek, és énekmester vezetésével Szűz Mária énekeket énekelnek. Különböző kis, gépelt, kézzel írt gyűjteményeket használnak. Legnépszerűbbek a Molnár V. József által összeállított pár oldalas Tizsasi Szűz Mária énekek. (1-16. old.)⁵

Ismerik a litániákat, melyeket pap nélkül is egymásnak felelgetve énekelnek, mondanak. Közben imádkoznak fejből vagy könyvből. Az egész éjszaka Szűz Máriáról szól, nem is említik a

⁴ In: Magyarágtudományi tanulmányok. Szerk.: Botos László. Bp., 2008. Magyarok Világszövetsége kiad.

⁵ Évszám nélküli xerox másolat

Sarlós Boldogasszonyt. Ennek ellenére a plébánosuk, miután délután 4 órakor befejezte a búcsú előtti délutáni kismisét, elment és többé nem vett részt a közösségi ájtatosságon.

Éjjel kettő körül megkínálják egymást a magukkal hozott süteménnyel, vizet isznak és három óra tájban templomi zászlókkal énekelve elindulnak a búzaföld felé. Egy idősebb asszony kosárban hozza a virággal feldíszített sarlót. A kosárban fehér gyolcs közzé tették a sarlót, melyet előzőleg egy egri misszionárius skót pap megáldott. Ez a szerzetes-pap később csatlakozott a hívekhez és hajnali misét adott.

Akkorra értek a szántóföldekhez, amikor a madarak elkezdtek pittyegni. Mire a búzaföldhöz közeledtek keleten kékes-tejes színű lett az ég, s mire a tábla közepéhez értek a földúton, a Mátra két hegycsúcs között kibukkant a Nap. Énekeltek, imádkoztak. Egymás kezét fogva a Napot köszöntötték. Aztán a sarlót odaadták a legidősebb asszonynak, aki három szál kalászt összekötött piros szalaggal és e körül elkezdte sarlóval aratni a búzát, körbe-körbe. Mikor a karja tele lett éret kalással, átadta a sarlót a korban őt követőnek és így szépen végigaratották a hajnali órát és mindenkinél volt egy kéve búza.

Weather-god on Syrian seal (Pritchard 224. ábra⁸)

Szíriusz a Kárpátu korszót emeli magasra, hogy megvédje a felfelé emelkedő kígyótól. Előtte ül kutyája a Nagy Kutya csillagkép, a MAHGAR⁹.

⁶ Aranyhajú királyfik. Benedek Elek: Magyar népmesék és mondák. I-III. 1996.

⁷ Szíriára erőteljesen hatott az egyiptomi kultúra.

⁸ Szíriusz kezében a Kárpát korszó, az Élet Vize szimbóluma. Fél lábát nádfonat takarja. Így jelezték, hogy csak fél évig látható. Előtte kutyája a Nagy Kutya Csillagkép, Orion kalászt és galambot hoz neki.

A felkelő Napot újra köszöntötték, majd hazaindultak a templomba. Itt egy hozzáértő egri fiatalasszony a legszebb kalászból megkötötte a Babba Máriát. A kalászokat mindenki válogatta, tisztított. A Babbát a Mária oltárra tették. Az oltár előtt állt egy szék felvirágozva, tiszta kendő rajta. Ide várják a „Nehézkes Máriát”, hogy, ha erre jár megpihenhessék.

II. Szíriai Boldogasszony

Szíria, mint ország név viseli a Szíriusz csillag nevét, ezért a Szíriában talált pecséthengeren hangsúlyozottan jelen van a Boldogasszony szimbólumrendszere.

Érdekesen fejezik ki, hogy mind a Szíriusz, mind az Orion fél évre eltűnik a földi ember szeme elől. A magyar népmese erőteljesen „derékig beásta a földbe” drasztikus képpel utal az égi esemény jelentőségére.⁶ A pecséthengeren Szíriusz fél lába hiányzik, illetve takarva van, s ugyancsak (Orion) is így ábrázolják.⁷ (224. ábra)

Ennek a hátán is végigkúszik a kígyó. Szíriusz háta mögött áll férje Orion-Nimrud, – az ő bal lábán is látható a nádkéve takaró – közöttük a Bika csillagkép feje látható. Pontos az égi elhelyezkedés képe. Jobbra tőlük egy egyiptomi figura (Horusz) rúdon hozza a Boldogasszony madarát (MADAR) és talpa alatt két piramis vagy zikkurat

⁹ Kovács Sándor: Stella Hungarorum. Ősi Gyökér 1999. 3-4. szám.

(Hármas halom, MADA) található és egy egyiptomi kereszt, az ank.

A pecséthenger másik kép együttese jobbra a Világmindenség teremtésének szimbolikus ábrázolása. Fenn a duális egység: a Kárpátu korszóba két felől bocsátják a vizet és a fényt, a kétféle minőséget. Alatta a kettős fonat jelképezi az egységet, de a teremtés folyamatára is utal. Alul a három kis tejmag erdei tündér, kis csillagbabák.

Figures with oval headgear on seal (Pritchard 223. ábra)

Itt az Orion-Nimrud két állapota jelenik meg, középen a szíriusi kis oltár-állvány, felette a Szíriusz klasszikus jelképe a sarlóban ragyogó csillag:

Orion-Nimrud teljes állapotban, amikor delel az égen épkézláb. Amikor eltűnik nyár közepén, egyik lába fából van, s a kezében cséphadaró. Szép, magyaros szabású mentét visel. A falábú Orion-Nimrud mögött, vagyis takarásban áll Szíriusz, fején a madár (MADA), előtte az Ank. A teremtést szimbolizáló két személy most ujjá hegyén forgat valamit. Felettük a kettős szalag-fonat a

Ez az együttes nem a hajdani, első teremtés emlékét idézi, hanem a lét folyamatosságát. A teremtés művének állandóan jelenvaló mozzanatára utal, annak dualitására, s arra a fontos tényre, hogy eszközként a Kárpátu korszót alkalmazták. (224. ábra)

Van egy másik pecséthenger,¹⁰ amely akár a történet folytatása is lehetne. (223. ábra)

sztereotípiá, amely a fényt pontosítja. Mindkét pecséthengeren van egy ovális tárgy, amely számomra egyelőre ismeretlen, ezért elemzését későbbre halasztom.

A harmadik kép az égbolt teljességét tárja fel. Kétoldalt két repülő Csodaszarvas, a Tejutat szimbolizálja. Alatta a tejmag, erdei tündér csillagbabák az égi csillagvilág milliárdjait képviselik. Szíriusz most a kezében tartja a kígyót, mint egy ugrókötelet, de derékban ketté van választva. (Pritchard 222. ábra)

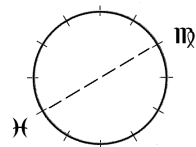
Nude female figure on cylinder seal from Syria (Pritchard 222. ábra)

¹⁰ Pritchard 223. ábra.

A középső figura az egyiptomi, de jobban megfigyelve núbiai férfi. Núbia jelentőségére utal a kép felső díszítő sora, a vízimadár-raj, amelyek az ősök vérét (vascsontjait)¹¹ hozzák batyuba csomagolva a csőrükben Nubiából az újjászületés helyére Heliopoliszba viszik a templom tornácaira. Ez a mítosz hasonló ábrázolási módban előkerült Nimrudban, ahol egy palota romos falán maradt fenn. Az ábrázolás következetessége elterjedt hitvilági azonosságot tételez fel. Ehhez járul hozzá a magyar gólyamese, hiszen a kisbabát pólyába csomagolva vízimadár gólya hozza. A madarak csőrükben a batyukkal az újjászületést, az újra teremtődést fejezik ki. Ezen a képen a teremtés művének szimbolikus továbbvivői. Úgy tapasztalom, hogy a szíriai őshit képe megegyezik a turáni népek felfogásával, az ábrázolási módjuk sajátos és a világ komplexitását veszi figyelembe. Elmondhatjuk azt is, hogy teljességre törekvő.

Szíriusz ellenpontja jobb oldalon egy ülő alak, kezében a Kárpátu korsóval. Az is lehet, az ősz boldogasszonyi szerepkör megtestesítője látható, amidőn őrzi és ápolja Kárpát népének hazáját a Kárpátut, a korsót, a kelyhet, a vázát, a medencét.

A középső egyiptomi viseletben álló (talán núbiai) figura két oldalán a Halak és a nyúllal ki-fejezett Szűz csillagkép látható. Ő tehát a híd a Világmindenség tengerén, s ezért is a későbbiekben behatóan foglalkoznunk kell a núbiai archaikus kultúrával.

A központi szereplő két oldalán a Szíriusz csillagának két állapota. Bal oldalon egyszerű csillag: ✠, jobb oldalon sárkánybárka sarló-ján áll. Szíriusz a keleti hitvilág felfogásában Sárkánybárkán tette meg az utat az alvilágba és vissza. Ez a kis bárka azonban sarló alakú, nem is kíván másféle képet ölteni.

Szíriában az archaikus korban, de még az ókorban is turanoid fajú nép élt. Arámiak voltak az őslakosok. Ezeket fekete szírusoknak nevezték az ókorban, hogy megkülönböztessék a kappadókiai fehér szírusoktól. „Az asszírokkal és Mezopotámia népeivel törzs és fajrokonosságban egymás között szövetségben éltek.”¹²

Mezopotámia a Kr.e. 8. évszázadban (1918-as térkép)

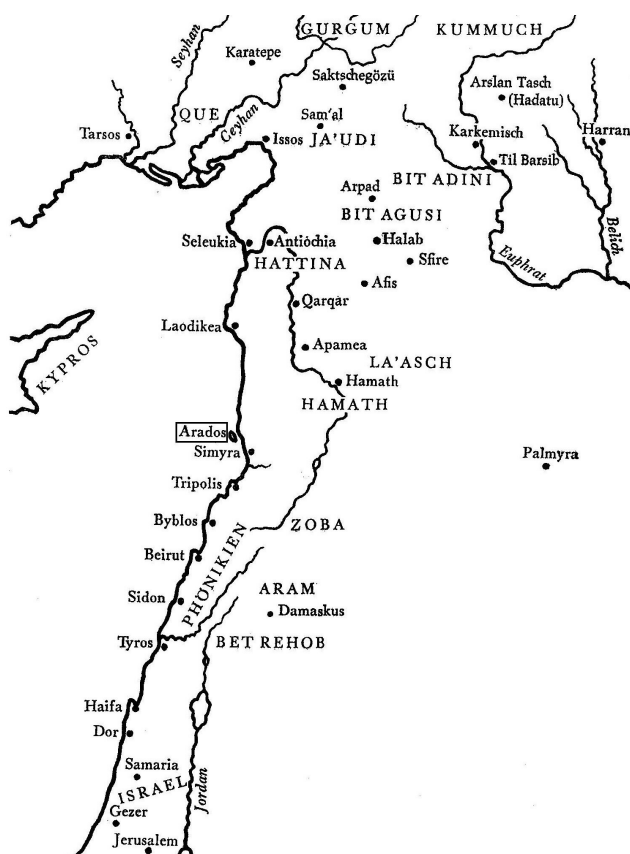
A Krisztus születése előtti századokra a déli turáni, kál, agád kultúrnépet felszorították északra (Mezopotámia). Itt újabb kultúrhatások érték őket.

¹¹ Köszönöm Dr. Szőnyi Magdolnának a felvilágosítást, amely a „vascsont” fogalom alatt a rengeteg vasat tartalmazó vért állapította meg.

¹² Latkóczy Mihály. Pallas Lex. Szíria címszó

Ezek a népek a szíriuszi eredetet nevükben viselték. A Szíriuszt regéikben An teremő társaként ANAT-nak nevezték.

Szíria is átélte az ókori nagyhatalmak leigázó hadműveleteit. Kyros és Nagy Sándor idején macedón uralom alá került Kr. e. 738-ban. Egy évvel később már a méd főhatóság alatt nyögött. Kr. e. 301-ben Seleukos Nikátor idején „a hellenizmus virágait élvezte”.¹³ Libanon cédrusai miatt heves vetélkedés keletkezett a seleukidák és lagidák között, s közben a rómaiak is éreztették hatalmi vágyukat, s így Kr. e. 64-ben Szíria római tartományává lett. A párhosok után végül török hódoltság alá kerültek. A 19. században a szendsirli ásatások északon feltárták a régi Szíria történetét és hitvilágát. Ezt a régi Szíriát az ásatásokkal fedték fel,¹⁴ s kitűnt, hogy korábban a Földközi-tengerig ért Szíria határa, s az ország része volt Palesztina, Jerikó, Byblos, Ras Schamra (Ugarit), Haleb (Aleppo), sőt Ciprus is.

Szíria-Palesztina Kr. e. I. évezredben
(Klengel i.m. 123. old.)

Fontos tehát tudnunk, hogy a Kr. előtti 4-3. évezredben a Bibliából ismert Kánaán még Szíria szerves része volt. Klengel részletesen idézi és feltárja a kő táblákra vésett és az ugariti ásatásokban napfényre került Baál eposzt, mint kánaáni irodalmi terméket. Az eposz tartalma érdekes szereplőinek neve német átírásban is elgondolkodtató: Kosár, Keret, Első, stb. A modernebb mitológiák¹⁵ az eddig ismert eposzok között őseredetinek jelölik ki a helyét. A német szövegből kiolvasott rövid tartalma Baál alvilági útját meséli el. Bál megtagadja a halált, ezért MÓT, az alvilág ura megöli. Baál az alvilágba is magával vitt egy bikát, amely mindig kísérte útját.¹⁶ A bemutatott pecséthengereken a bikafej fejezte ki ezt a jelenséget. Baál húga (felesége) Anat érte meg Szap (Szép?) napistennő kíséretében. Szap megszerzi Baál testét, de senki sem tudja feléleszteni. Végül Anat magát MÓTOT kéri meg Baál feltámasztására, de MÓT megtagadja a kérést. Erre Anat megöli MÓTOT, vagyis a halált. Ez a befejezés páratlanul érdekes, mert teljesen ellentmond annak a felfogásnak, amelyet a Galgamás eposz ékírásos változatából megismertünk.

A szíriai mese ugyanis sikertörténet, mint a magyar népmesék. Van azonban olyan sajátossága is, amely megkülönbözteti a magyartól, a magyar népmesében a hős férfi küzd le az akadályokat, hogy végül kiérdemelje égi tündér szép szerelme kezét. Itt Anat mentette meg Baált a haláltól úgy, hogy legyőzte a halált, s ezzel a tartalmi mozzanattal évezredekre nyúltak vissza a Boldogság korának hitelveihez, amelyhez a sírek kultúrájuk során mindvégig híven kitartottak. A Baál eposz tehát alapszellemisége okán autentikus ősi szír mű, a turáni eszmerendszert követi, anyaistennő központú, s a főszereplő férfinős Baál a lelki, szellemi és fizikai fejlődés állapotában az istennő beavatkozása révén éri el célját, s menekül meg a haláltól.

Mindezt idegen nyelvi irodalomból ki kellett bogozni, hogy eljussunk annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy miről szól az Ószövetség.

Az a megkülönböztető ruhaviselet, amelyet a szíriai pecséthengerek szereplői viselnek Horváth

¹³ ugyanott

¹⁴ KLENDEL, Horst: Alt-Syrien. Koehler-Amelang Verl. Leipzig. (1965)

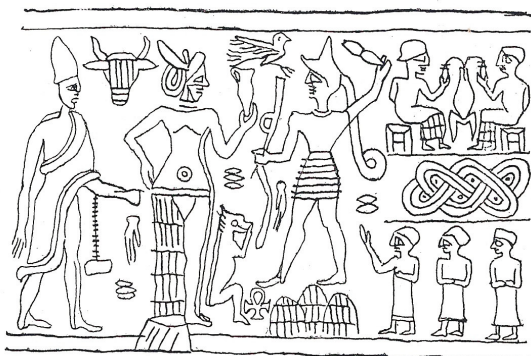
¹⁵ PANINI, Georgio P.: Mitológiai atlasz. Elek és társa K. (1994.)

¹⁶ A Bikafej a Bika világhónapjára is vonatkozik.

MAGYAR MÚLT

Istvánnak is feltűnt (1825) és így ír róla: „Fényes készületű Mentét viseltek íme a Pelazgusok, mint a főnemesek is, kik a Pelazgus nemzetnek egyik osztályát tették és nem Vászón Tunicát” (i.m. 110. old.)¹⁷

Horváth István ókori szerzőkre hivatkozva feltételezi, hogy Odüsszeusz valójában a Pelazg népnél jár, mert a Pelazg szót az etióp FELAS-ból származtatja. „...de a görögök, nem lévén nekik F betűjük... Pelazgus népvét csináltak...” (u. ott. 110. old). Homérosz alapján feltételezi, hogy a pelazgok vándorolva és bolyongva hazájukból más tájakra költöztek.

A pecséthenger képein a láb, tehát az alsó testrészt mutatja be, hogy a Szíriusz vagy az Orion

leszálló ágban van. Ennek analógiáját találtuk meg Az aranyhajú királyfik című mesében, ahol a király hazatérve a háborúból két KUTYAKÖLYKÖT talált a felesége ágyában az aranyhajú újszülöttek helyett. Ekkor a király kivitte Erdei Tündér feleségét az erdőbe, oda, ahol megismerte és DERÉKIG FÖLDBE ÁSTA.

Ez az állapot akkor szűnt meg, mikor az aranyhajú fiúk hazatértek és behozták édesanyjuk ártatlanságát.

A Banya, a Vasorrú BÁBA (Monocérosz), aki híd a két KUTYA csillagkép között az aranyhajú csecsemőket vízre tette, s őket meleg fővényen a Nap nevelte fel, tiszták és igazságszeretők maradtak. Rájuk hárult az a feladat, hogy a gonoszság által megromlott családi viszonyokat helyrehozzák és igazságot szolgáltatassanak. Édesanyjukat hatlovas hintóban hozták haza, trónusra ültették atyjuk mellé, a Banyát pedig szélnek eresztették. Ezt a pillanatot ábrázolja a Tavasztündér c. pecséthenger, mert hiába telt el több ezer év a turáni nép közös tudatvilága ugyanúgy működött Kál országában, Szíriában, Arad (Ugarit) városában, mint Magyarországon, Székelyföldön, vagy Rhodoszon, ahol ugyanezt a történetet megtaláltam aranylemez domborításokon.

Liberation of the sun-god from between two mountains
(Pritchard 685. ábra)

¹⁷ Horváth István: Rajzolatok a magyar nemzet legrégebb történeteiből. (1825) Debrecen, 2001. Szerk. Végvári József